

Arbetarskydd - frågor och svar

Om du inte hittar svar på din fråga ta kontakt via Tehys e-tjänster.

Uppdaterat 21.12. 8.05

Vad gör jag om jag får allergiskasymptom eller hudsymptom då jag använder kirurgiska näs- munskydd i arbetet?

Kirurgiskt näs- munskydd klassas som medicinsk utrustning och man måste alltid anmäla de farosituationer som uppstår då man inom hälsovården använder medicinska tillbehör och utrustningar till Säkerhets- och utvecklingscentret för läkemedelsområdet Fimea.

Om problemet har orsakats av kirurgiska mun- och nässkydd görs anmälan via den blankett för anmälan av farosituationer som finns på Fimeas sidor:

<https://www.fimea.fi/documents/160140/764068/2019-11-K%C3%A4ytt%C3%A4j%C3%A4n+vaaratilanneilmoituslomake.pdf/ac6bcb04-1616-8722-7327-9c84c13b7d82?t=1577451373290>

Problem med kirurgiska näs-munskydd ska också anmälas till arbetsgivaren.

Om det uppstår misstanke om yrkessjukdom på grund av hudsymptom bör man ta kontakt med arbetsplatshälsovården. För att man ska kunna diagnostisera en hudsjukdom som yrkessjukdom krävs det en grundad misstanke om att det rör sig om en yrkessjukdom. Det är frågan om en grundad misstanke om yrkessjukdom då arbetsplatshälsovårdens läkare, eller någon annan läkare som känner till förhållandena och exponeringarna på arbetsplatsen, efter det att inledande undersökningar och differentialdiagnostik har gjorts misstänker att det bakom den konstaterade sjukdomen eller helheten av symptom ligger en yrkessjukdom. Den vårdande instansen bör ha kännedom om arbetets exponeringar och hälsoriskerna på arbetsplatsen. Också den differentialdiagnostik som görs i ett tidigt skede hör till hälsovården. Innan läkaren kan framställa att det är frågan om grundad misstanke om yrkessjukdom måste man göra de undersökningar som så att säga hör till primärhälsovården för att utesluta möjligheten av en annan sjukdom.

Coronaviruset orsakar belastning för arbetstagaren. Hur sköter man om arbetstagarens orkande och hälsa under den tid epidemin varar?

Det är på arbetsgivarens ansvar att sköta om arbetstagarens trygghet och hälsa då de är i jobb. Arbetsgivaren måste ständigt iaktta arbetsomgivningen, arbetsgemenskapens läge och hur trygga arbetsmetoderna är. Arbetsgivaren måste också granska hur de genomförda

åtgärderna inverkar på arbetets trygghet och hur hälsosamt det är. Arbetsgivaren måste ansvara för att arbetstagaren har aktuell kunskap om läget på arbetsplatsen angående smittspridning och fara för exponering. Då kan också varje arbetstagare genom sitt eget agerande förhindra att smitta sprids. Arbetsgivaren måste ge klara instruktioner om hur man agerar under den tid epidemin varar. Arbetstagarna måste följa de instruktioner som ges. Arbetsgivaren har också ett ansvar att övervaka att instruktionerna följs. Arbetsgivaren måste ombesörja att arbetstagarna skyddas från att smittas av coronaviruset. Det är viktigt att det finns tillräckligt med skyddsutrustning och att den finns tillgänglig för alla dem som behöver den. Arbetsgivaren måste reda ut vilken utrustning som behövs på de olika enheterna.

Arbetstagaren har inte tagit influensavaccinet. Kan arbetsgivaren kräva att arbetstagaren använder kirurgiskt näs- munskydd då hen är i närkontakt med andra arbetstagare?

Arbetsgivaren kan med hänvisning till patientsäkerheten kräva att man använder skyddsutrustning och ge instruktioner om hur de ska användas.

Enligt arbetslivslagstifningen ska man följa de anvisningar som arbetsgivaren ger. Arbetsgivaren ansvarar förutom för arbetstagarnas hälsa och trygghet i arbetet också för patientsäkerheten. Skyddsutrustningen är i främsta hand avsett för att skydda arbetstagarnas hälsa. Arbetsgivaren måste ge arbetstagarna anvisningar om hur man använder skyddsutrustning.

Mera information om arbetstagarnas vaccineringar, t.ex. gällande influensa hittas här: <https://www.tehy.fi/sv/arbetslivsguiden/arbetarskydd/fragor-om-vaccinering-av-personal>

Vad ska man iaktta då man använder kirurgiskt näs- munskydd?

Kirurgiskt näs- munskydd används för att skydda personalen mot droppsmitta, t.ex. i samband med ingrepp eller då man sköter om en patient som är isolerad. Institutet för hälsa och välfärd rekommenderar att yrkespersoner inom hälsovården använder näs- munskydd då det till viss del kan skydda mot direkta stänk mot ansiktet.

Människan har en naturlig instinkt att ofta röra vid ansiktet med händerna (ca 26 ggr/h), ett skydd förhindrar beröring och på så sätt minskar riskerna för att smittas. Avsikten med näs- munskydd är också att skydda patienter mot droppsmitta som möjligen kan överföras från personalen. Man kan använda näs- munskydd för en patient som smittas via luften eller via droppsmitta till exempel under en transport.

Om man gör ingrepp på en patient och det bildas aerosoler i luften ska man, som en försiktighetsåtgärd, använda andningsskydd som ger ett effektivare skydd än bara näs-

munskydd. Ingrepp där det bildas aerosoler är till exempel då man suger slem ur luftvägarna, broncoscopi, intubation och resuscitation.

Man ska följa bruksanvisningarna både för användning av näs-munskydd samt användning av andningsskydd.

Tilläggsinformation:

<https://hyvatyo.ttl.fi/koronavirus/ohje-suu-ja-nenasuojus>

<https://thl.fi/fi/web/infektiaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/infektioiden-ehkaisy-ja-torjuntaohjeita/hengityksensuojaimien-kaytto>

Jag har i mitt arbete blivit utsatt för coronaviruset. Jag är bekymrad för min anhöriga som lider av en kronisk sjukdom. Måste jag vara på jobb?

Du kan diskutera med din arbetsgivare och berätta att du har en anhörig som är kroniskt sjuk.

I nuläget är myndigheternas anvisningar dock sådana att du inte kan stanna hemma bara på grund av att du har en anhörig som är kroniskt sjuk.

Arbetsgivaren kan bevilja ledighet utan lön, men arbetsgivaren har ingen lönebetalningsskyldighet i dylika situationer. Du kan också försöka komma överens om att du får jobba på distans om det är möjligt med tanke på ditt arbete. Iaktta ett aseptiskt arbetssätt då du jobbar och följ de instruktioner som både arbetsgivaren och myndigheterna har gett om hur man ska undvika att bli smittad.

Arbetsgivaren ombesörjer inte skyddsutrustning för oss då vi arbetar, kan man vägra att arbeta?

Arbetsgivaren ansvarar för att arbetsmiljön är hälsosam och trygg.

Arbetsgivaren måste införskaffa och se till att arbetstagarna har tillgång till skyddsutrustning om man inte på något annat sätt kan förhindra risken att förlora hälsan. De här förpliktelserna som kommer från arbetarskyddslagen ska behandlas med arbetstagarna och deras representanter enligt samarbetsförfarandet.

Om det på grund av arbetet uppstår allvarlig fara för arbetstagarens eget liv eller hälsa eller för andra arbetstagares liv eller hälsa, har arbetstagaren rätt att vägra att utföra ett sådant arbete. Att man avstår från att utföra ett arbete innebär inte att allt utförande av arbetet avbryts utan vägran att utföra arbete ska begränsas till att vara så snäv som möjligt utgående från situationen. Att man avhåller sig från att utföra ett arbete kan omfatta ett visst arbetsmoment eller en viss del av arbetet.

Om arbetstagaren ändå uppskattar att utförandet av arbetet enligt arbetarskyddslagstiftningen skulle utgöra ett allvarligt hot mot hälsan måste man i första hand anmäla om saken till förmannen och arbetarskyddsfullmäktige. Speciellt i sådana situationer då det är fråga om allvarliga hot mot hälsan borde man om det är möjligt få ett utlåtande av en läkare, som uppskattar hur allvarlig och omedlebar faran är och om det är möjligt tar beslut om att arbetet avbryts. I första hand ska man lösa problemsituationer på arbetsplatserna på det sätt som man kommit överens om via samarbetsförfarandet.

Tehy anser att allt arbete som kan utföras på distans också ska utföras på distans. På arbetsplatserna borde man göra en kartläggning av de arbetstagare som befinner sig i riskgruppen för coronavirus. För deras del borde man i första hand se till att man hittar åtgärder som skyddar deras hälsa.

Jag fungerar som arbetarskyddsfullmäktige. Kan arbetsgivaren flytta mig till klinikst arbete?

I lagstiftningen och i kollektivavtalen finns bestämmelser om personalrepresentanternas, förtroendemännens och arbetarskyddsfullmäktiges ställning.

Arbetsgivaren kan inte beodra en personalrepresentant till vårdarbete under den tid som representanten är befriad från arbete. En personalrepresentant som helt är befriad från arbete kan inte alls beodras till vårdarbete. Å andra sidan finns det inget som hindrar att en personalrepresentant, utgående från eget avvägande deltar i vårdarbetet eller i annat arbete som hör till arbetsgivarens direktionsområde, om hen anser att det är befogat och kommer överens om saken med arbetsgivaren. Var och en har skyldighet att se till att man inte börjar utföra sådana uppgifter som man inte kan utföra på ett tryggt sätt till exempel på grund av att man varit borta från vårdarbete alltför länge.

Jag är gravid, råder det några speciella begränsningar gällande arbete inom social- och hälsovården eller inom småbarnspedagogiken? Kan jag jobba normalt?

Om du är gravid ska du ta kontakt med arbetsplatshälsovården, där uppskattar man vilken inverkan coronaviruset har på en gravid arbetstagares hälsa och trygghet i arbetet.

Institutet för hälsa och välfärd har slagit fast att gravida inte är en speciell riskgrupp med tanke på coronaviruset.

Enligt de forskningsuppgifter som finns för tillfället ser det ut som om risken för gravida att drabbas allvarligt av coronaviruset inte är större än för andra kvinnor i samma ålder. Kunskapen om hur coronaviruset möjligen inverkar på graviditeten är tillsvidare liten.

Man anser, på basen av de uppgifter som finns, att det under den tid coronavirusepidemin varar är en tillräckligt skyddsåtgärd om man inom de allmänna arbetsuppgifterna inom hälsovården skyddar sig på ett behörigt sätt.

Arbetsgivaren ansvarar också för arbetstryggheten för de som är gravida och måste skydda dem mot olyckor och faror för hälsan. I arbetsavtalslagen (55/2001) bestäms det att om arbetstagarens arbetsuppgifter eller arbetsomgivning utgör en fara för arbetstagarens eller för hennes fosters hälsa och om man inte kan avlägsna riskfaktorerna så ska man sträva till att under graviditeten flytta arbetstagaren till andra uppgifter som är lämpliga med tanke på hennes arbetsförmåga och yrkesfärdigheter.

Arbetsplatshälsovården har en central uppgift i att kartlägga och förebygga hälsorisker som hänger samman med arbetet.

Enligt arbetshälsoinstitutet är det speciellt problematiskt att använda personlig skyddsutrustning under graviditeten och man kan inte rekommendera att man till exempel ständigt använder andningsskydd.

Enligt uppgifter från FPA kan de som arbetar inom hälsovården och inom småbarnspedagogiken få rätt till specialmoderskapspenning på grund av coronaviruset om man inte kan erbjuda ersättande arbete.

De som arbetar inom **hälsovården** kan få rätt till specialmoderskapspenning om man inte kan omplaceras till andra arbetsuppgifter än de som har att göra med coronaviruspatienter eller om det inte är möjligt att använda ändamålsenlig skyddsutrustning.

Arbetstagare inom småbarnspedagogiken arbetar under långa tider i närkontakt med barn grupper som man inte kan välja, här är det inte heller möjligt att skydda sig på samma sätt som inom andra områden. För en arbetstagare inom småbarnspedagogiken kan det uppstå rätt till specialmoderskapspenning om annat lämpligt arbete inte kan erbjudas.

FPA kan godkänna rätten till specialmoderskapspenning om de kriterier som lagstiftningen ställer uppfylls. För att få ersättning krävs bland annat:

- Ett utlåtande över graviditeten utfärdat av läkare eller hälsovårdscentralen (FPA:s blankett SV 75 eller SV 97) samt
- Ett utlåtande av arbetsplatsläkaren eller av en läkare, som känner till omständigheterna på arbetsplatsen, över att arbetet eller arbetsförhållandena utgör en risk för fostret eller för graviditeten (blankett SV 97).

På FPA:s nätsidor finns noggrannare instruktioner om hur man ansöker om specialmoderskapspenning. Från arbetsplatshälsovården får man också mera information om specialmoderskapspenningen.

Tilläggsuppgifter:

- <https://www.ttl.fi/tyoymparisto/altisteet/tyoolot-raskauden-aikana/>
- https://www.kela.fi/ajankohtaista-lapsiperheet/-/asset_publisher/I7X3vuEkReGH/content/tarttuva-tauti-on-harvoin-erityisaitiysrahan-peruste
- <https://www.ttl.fi/tyoymparisto/altisteet/tyoolot-raskauden-aikana/erityisaitiysvapaa-ja-erityisaitiysraha/>

Jag har flyttats till andra uppgifter, har jag rätt att kräva introduktion?

Det hör till arbetsgivarens uppgifter att ordna tillräcklig introduktion för arbetstagaren. Man har rätt till introduktion alltid då man övergår till nya uppgifter eller då uppgifterna ändras.

Avsikten med introduktionen är att den nya arbetstagaren får tillräckligt kunskap om:

- egna arbetsuppgifter
- arbetsplatsens verksamhet.
- arbetsredskap
- arbetarskydd

Därtill går man igenom saker som hör till anställningsförhållandet så som arbetstid, provotid, lön och arbetsplatshälsovård.

Den närmaste förmannen ansvarar för och övervakar hur introduktionen och inläringen planeras och genomförs.

Förmannen kan delegera introduktionen och inläringen till någon annan arbetstagaren men förmannen och ledningen har alltid ansvaret.

Om du upplever att du inte får tillräcklig introduktion ska du ta upp det med din förman.

Jag hör till en riskgrupp. Vad ska jag vara uppmärksam på om jag jobbar inom social- och hälsovården eller inom småbarnspedagogiken?

Än så länge finns det väldigt lite exakt kunskap om vilka kroniska sjukdomar som gör att man är mera benägen att allvarligt insjukna på grund av coronaviruset. Institutet för hälsa och välfärd uppdaterar sin förteckning över riskgrupper i takt med att man får mera vetenskap om saken. Till riskgrupper räknas för tillfället, förutom äldre personer (över 70 år), också personer som har en sådan allvarlig kronisk

sjukdom som märkbart försämrar lungornas funktion, hjärtverksamheten eller kroppens motståndskraft.

Vårdande läkare uppskattar vid behov om personens kroniska sjukdom är så allvarlig att hen har en risk att insjukna allvarligt på grund av coronaviruset. Läkaren avgör också om det finns skäl att ändra medicineringen.

Arbetsgivaren måste under den tid coronavirusepidemin varar uppskatta om arbetstagarnas risk att få coronavirussmittan genom arbetet är förhöjd jämfört med den övriga befolkningen. Då man uppskattar risken måste man ta i beaktande antalet närkontakter och deras längd samt möjligheterna att skydda sig. Om risken är förhöjd måste arbetsgivaren vidta åtgärder för att avlägsna den. Den första åtgärden för att minska på exponeringen är att undvika sociala kontakter eller begränsa deras antal.

Då man uppskattar vilka åtgärder som är tillräckliga bör man betona arbetsgivarens ansvar att tillsammans med arbetsplatshälsovården uppskatta hur en arbetstagare som hör till en riskgrupp ska kunna arbeta tryggt. Om man inte genom skyddsåtgärder kan minska riskerna i arbetet tillräckligt mycket måste man sträva till att för arbetstagaren ordna annat arbete där motsvarande smittorisk inte finns.

Inom hälsovården (också inom munhälsovården) är det speciellt viktigt att observera de ingrepp där det uppstår aerosoler då arbetsgivaren uppskattar riskerna för arbetstagarens hälsa.

Försiktighetsåtgärder och skydd vid åtgärder där aerosoler bildas: sugning av slem ur luftvägarna (skötsel av trakeostomi ingår), nebulisatorbehandling, bronkoskopi, intubering, noninvasiv ventilation t.ex. kontinuerlig positiv luftvägstryckbehandling (CPAP), bifasisk positiv luftvägstryckbehandling (BiPAP), högflödessyrgasbehandling, återupplivning, obduktion

SHM:s anvisningar för de arbetstagare som hör till någon riskgrupp:

https://stm.fi/documents/1271139/21475529/Korona_riskiryhm%C3%A4t_200320_ohje_ty%C3%B6suojelu_final_FI_pohja.pdf/697c798f-3863-bc4a-4bc7-fc2b6da25a42

Hur rekommenderar man att man ska förhålla sig till barn och arbetstagare som hör till riskgrupper?

Vårdande läkare uppskattar om barnet kan delta i närundervisning eller småbarnspedagogik om barnet eller hans familjemedlem har någon svår grundsjukdom eller hen behöver regelbunden medicinering som verkar nedsättande på motståndskraften. Man kan fråna fall till fall be om läkarbedömning då det gäller beslut gällande arrangemang i skolan och i småbarnsundervisningen.

Eleven ska delta i förskole- och grundundervisning och annan utbildning utgående från lagen om grundläggande utbildning om hen inte av särskilda skäl tillfälligt har beviljats befrielse. Sjukdom eller det att någon av hens familjemedlemmar med tanke på smittorisken hör till en riskgrupp är ett godkänt skäl för frånvaro. En läkare kan uppskatta frånvarons nödvändighet. Den vårdande läkaren avgör om någon hör till en riskgrupp. För andra än de som hör till en riskgrupp kan frånvaro beviljas utgående från normalt förfarande. Man kommer överens med läraren om de uppgifter som ska utföras under frånvaron.

För de som arbetar i skolorna eller inom småbarnspedagogiken grundar sig åtgärderna på den riskbedömning som arbetsgivaren gjort. Enligt arbetarskyddslagen utreder arbetsgivaren på förhand på vilket sätt arbetstagarna kan jobba inom närundervisningen utan att deras hälsa utsätts för fara. Vid bedömningen tar man också hänsyn till den enskilda arbetstagarens hälsa. Arbetsplatshälsovården stöder arbetsgivaren då riskbedömningen görs. Om någon som hör till en riskgrupp känner att hen inte kan arbeta tryggt med närundervisning kan hen vända sig till sin egna arbetarskyddsfullmäktige och arbetsplatshälsovård.

Jag har förkylningssymptom men vet inte vad de beror på. Hur länge måste jag stanna hemma från jobbet eller undvika socialt umgänge?

Om du inte har en bekräftad coronavirussjukdom utan bara lindriga symptom på influensa så som snuva, hosta, halsont eller feber ta kontakt med arbetsplatshälsovården, därifrån får du råd om när du kan återvända till arbetet. Om du jobbar inom hälsovården eller inom äldreomsorgen ska du följa de instruktioner som arbetsgivaren ger dig.

Det har konstaterats att jag är smittad av coronaviruset, när kan jag gå till arbetet?

Institutet för hälsa och välfärd instruerar att om det har konstaterats att du är smittad av coronaviruset ska du stanna hemma tills du har varit symptomfri i 2 dygn och tills det att det från det att symptomen började har gått minst 7 dygn. Om du har symptom ännu efter 7 dygn eller ännu efter det ska du stanna hemma tills du har varit symptomfri i minst 2 dygn.

Symptomfrihet betyder att febern är borta och att andra symptom klart har avtagit. Om det enda symptomet är att lukt- och smaksinnet har påverkats eller om man bara har lindrig rethosta behöver man inte fortsätta isoleringen. Om du arbetar inom hälsovården eller inom åldringsvården ska du följa de instruktioner som arbetsgivaren ger.

Hantering av arbetstagarnas hälsouppgifter.

Hälsouppgifter syftar till uppgifter som beskriver personens hälsotillstånd, sjukdom, funktionshinder eller vårdåtgärder.

Hälsouppgifterna innehåller särskilda kategorier av personuppgifter. Uppgifter som hör till särskilda kategorier av personuppgifter kräver särskilt starkt skydd.

- Uppgiften om att en person har blivit smittad av coronaviruset är en hälsouppgift.
- Uppgiften om att en person har återvänt från ett riskområde är inte en hälsouppgift.
- Uppgiften om att en person hålls i karantän (utan detaljer om orsaken) är inte en hälsouppgift.

Alla ovan nämnda uppgifter är emellertid personuppgifter och behandlingen av dem omfattas av dataskyddslagstiftningen.

På behandlingen av arbetstagares personuppgifter tillämpas EU:s allmänna dataskyddsförordning och lagen om integritetsskydd i arbetslivet. Lagen om integritetsskydd i arbetslivet innehåller särskilda bestämmelser om relevanskravet som gäller för behandlingen av arbetstagares personuppgifter samt behandlingen av hälsouppgifter. Även lagen om smittsamma sjukdomar och annan lagstiftning om arbetarskydd kan tillämpas.

Information till arbetstagarna om en möjlig smitta

Uppgifter om arbetstagarnas hälsotillstånd får bara hanteras av de personer till vars uppgift det hör. Arbetsgivaren ska utse de personerna på förhand eller definiera de uppgifter till vilka hantering av hälsouppgifter hör. De personer som hanterar uppgifter om hälsa har tystnadsplikt.

Om man konstaterar att någon arbetstagare inom organisationen konstaterats ha coronavirus får arbetsgivaren inte namnge ifrågasvarande arbetstagare. Arbetsgivaren kan på ett allmänt plan informera arbetstagarna om smittan eller den eventuella smittan och ge instruktioner om att man ska arbeta på distans.

Information utanför organisationen om att en viss arbetstagare möjligen har blivit smittad.

Arbetsgivaren har tystnadsplikt angående arbetstagarens hälsouppgifter. Vid behov kan arbetsgivaren berätta på allmän nivå i enlighet med organisationens praxis att den anställda är förhindrad att sköta sina arbetsuppgifter. Om en anställd inom organisationen blir smittad av coronaviruset eller en anställd hålls i karantän får arbetsgivaren som regel inte nämna arbetstagaren i fråga.

(Källa: Dataombudsmannens byrå)

Hur ska jag skydda mig under under den tid coronavirusepidemin varar?

(30.3.2020 enligt myndigheternas anvisningar)

Coronaviruset smittar främst genom droppsmitta då den som är sjuk hostar eller nyser. Det är möjligt att viruset smittar också via beröring. Enligt WHO vet man på basen av de uppgifter man har nu att största delen av smittan sprids av de personer som har symtom.

Enligt institutet för hälsa och välfärd är det möjligt att en person som fått smittan kan sprida den vidare redan innan symtomen börjar. Den som insjuknat smittar som mest då hen har mest symtom.

Du ska använda skyddsutrustning då du vårdar, undersöker eller tar prov från en klient/patient som har symtom från luftvägarna, då man misstänker att personen är smittad av coronavirus eller om coronavirussmitta har konstaterats.

Det rekommenderas att man iakttar vanliga försiktighetsåtgärder alltid då man sköter om klienter. Institutet för hälsa och välfärd har publicerat anvisningar för de vanligaste försiktighetsåtgärderna: <https://thl.fi/sv/web/infektionssjukdomar>

Kravet på graden av försiktighetsåtgärder växlar inom olika uppgifter inom social- och hälsovården. I arbetsgivarens instruktioner kan det också finnas olikheter beroende på regionala skillnader, mängden på antalet insjuknade varierar i olika delar av landet. Man ska följa de anvisningar som arbetsgivaren ger angående användande av personlig skyddsutrustning.

SHM har gett anvisningar om att arbetsgivaren har möjlighet att ge instruktioner om att personalen kan använda också annan skyddsutrustning på basen av uppgiftsbaserad riskanalys.

Social- och hälsovårdsministeriets allmänna råd för hur man skyddar sig mot coronaviruset (publicerat 24.3.2020):

Inom social- och hälsovårdens omsorgs- och vårduppgifter (t.ex. förstavård, sjukhus, hälsovårdscentraler, långvårds- och omsorgsenheter, hemvård):

- då man vårdar patienter som har infektioner i andningsvägarna ska personalen använda kirurgiskt näs- munskydd och skyddshandskar,
- då man vårdar andra patienter eller klienter räcker det att man iakttar en noggrann handhygien,
- de som arbetar inom hemvården ska använda näs-munskydd för att skydda klienten mot möjlig smitta som personalen bär på.

Social- och hälsovårdsministeriets instruktioner till hemvården (31.3.2020)

Inom hemsjukvården ska man under den tid coronavirusepidemin varar använda andningsskydd för att skydda klienten från eventuell smitta som personalen bär på. I kontakt med en frisk och symtomfri klient kan man använda kirurgiskt näs-munskydd av engångsmaterial eller använda munskydd av tyg som går att tvätta, t.ex. en scarf. Ett skydd av

tyg ska man bara använda en gång, efter det ska det tvättas eller förstöras. Man ska ge instruktioner till personalen om hur man ska använda och desinficera skydd gjorda av tyg. När det gäller funktionshindrade, som hör till någon riskgrupp ska man när det gäller personlig assistans förfara på samma sätt.

Då man sköter en patient med infektion i andningsorganen eller ger personlig assistans till en klient med sjukdomar i andningsorganen ska man använda kirurgiskt näs-munskydd, skyddshandskar samt skyddsrock eller förkläde. Personalen ska vid alla tillfällen fästa speciell uppmärksamhet på att upptäcka symtom på eventuell coronavirussmitta i ett så tidigt skede som möjligt.

SHM:s instruktioner till hemvården: https://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/sosiaali-ja-terveysministerio-ohjeistaa-kotiaikahoitoon-annettavista-palveluista-koronavirustilanteessa
Työterveyslaitoksen ohjeet kotihoitoon: <https://hyvatyo.ttl.fi/koronavirus/ohje-kotihoidon-tyontekijat>

Arbetstagare inom långtidsvården och omsorgen (THL:s anvisningar)

Inom långtidsvården och inom omsorgsenheter ska man alltid iaktta speciella försiktighetsåtgärder.

Då du vårdar en boende som har en infektion i andningsvägarna ska du förutom vanliga försiktighetsåtgärder också iaktta speciella försiktighetsåtgärder mot berörings- och droppsmitta. Använd följande skyddsutrustning: **skyddshandskar, kirurgiskt näs-munskydd och skyddsglasögon av engångsmaterial eller kirurgiskt näs-munskydd med visir, långärmad skyddsrock/förkläde.**

Tilläggsuppgifter: <https://thl.fi/fi/web/infektioaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/taudit-ja-taudinaiheuttajat-a-o/koronavirus-covid-19/koronavirustartuntojen-torjunta-pitkaaikaishoidon-ja-hoivan-toimintayksikoissa>

Arbetstagare som arbetar på sjukhus (THL:s anvisning 30.4.2020)

Om patienten har symptom på akut infektion i andningsvägarna (feber, hosta och/eller andnöd) och man misstänker COVID-infektion, ska man sköta om patienten med iakttagande av följande skyddsåtgärder och använda följande skyddsutrustning:

- Sedvanliga skyddsåtgärder samt skyddsåtgärder mot kontakt- och droppsmitta, på sjukhus vårdas personen i enskilt rum eller i kohort
 - kirurgiskt näs- munskydd
- om kirurgiskt näs- munskydd inte finns att tillgå används visir som skydd för ansiktet
- Skyddsglasögon eller visir som täcker ansiktet
- Skyddsrock

- Om långärmade skyddsrockar inte finns att tillgå används en kortärmad arbetsdräkt och skyddsförkläde
- Vid behov används plastförkläde
- Om skyddsrock används sak den vara ogenomsläpplig för vätska eller av material som stöter bort vätska
- Om man använder ett förkläde utan ärmar istället för skyddsrock ska armarna descinficeras efter att man klätt av sig skyddsutrustningen.
- Skyddshandskar

Skyddsåtgärder och skyddsutrustning vid åtgärder där det uppstår aerosoler.

Åtgärder där aerosoler bildas är:

- sugning av slem ur luftvägarna (skötsel av trakeostomi ingår)
- nebulisatorbehandling
- bronkoskopi
- intubering och extubering
- noninvasiv ventilation t.ex. kontinuerlig positiv luftvägstryckbehandling (CPAP), bifasisk positiv luftvägstryckbehandling (BiPAP),
- högflödessyrgasbehandling, (t.ex. Airvo, Optiflow)*
- återupplivning innan intubation
- obduktion
- undersökningar av övre mag- tarmkanalen via scopi
- mun-,näs och öronkirurgi sam kirurgi av ansiktet

*gäller inte vanliga syremasker eller -munstascher

sedvanliga försiktighetsåtgärder samt försiktighetsåtgärder för berörings- och droppsmitta

- FFP3- eller FFP2- andningsmask
- skyddsglasögon **eller** visir som täcker ansiktet
- huva **eller** hårskydd (inget absolut krav)
- ogenomtränglig, långärmad skyddsrock **eller** långärmad skyddsrock och förkläde av plast
- Skyddshandskar.

Tilläggsuppgifter: <https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/taudit-ja-taudinaiheuttajat-a-o/koronavirus-covid-19/toimenpideohje-epailtaessa-koronaviruksen-covid-19-aiheuttamaa-infektiota>

Arbetstagare inom munhälsovården

THL har uppdaterat (13.10.2020) instruktionerna för enheter inom munhälsovården, dessa gäller under den tid COVID – 19 epidemin varar. Instruktionerna innehåller allmänna råd till

personalen, råd om hur man utvärderar behovet av vård, råd till patienterna, råd om skyddsutrustning och hygien på mottagningen. Instruktioner ges också om vad man ska observera då man sköter en patient som inte har COVID – 19 infektionen eller misstanke om den, samt instruktioner om hur man sköter patienter där COVID – 19 infektion har konstaterats eller där man misstänker infektion eller då man misstänker att personen blivit utsatt för COVID – 19 virus.

Tilläggsuppgifter: <https://thl.fi/fi/web/infektiaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/taudit-ja-taudinaiheuttajat-a-o/koronavirus-covid-19/ohje-suun-terveydenhuollon-yksikoille-covid-19-epidemiaan-aikana>

Arbetsgivaren är skyldig att ge instruktioner om användande av skyddsutrustning på arbetsplatserna.

Social- och hälsovårdsministeriet betonar att alla som är verksamma inom social- och hälsovårdsområdet måste följa de nationella råd som getts om ändamålsenlig användning av skyddsutrustning. Arbetsgivaren ska ge instruktioner på arbetsplatsen på basen av de de ikraftvarande anvisningar som myndigheterna gett. SHM har fört fram att arbetsgivaren ska ge instruktioner till den personal som är symtomfri att undvika onödigt användande av skyddsutrustning för att säkra tillgången.

Hur skyddar man sig vid hantering av en avliden?

Enligt de uppgifter som THL för tillfället har är hantering av en avliden, fränsett obduktion, en verksamhet med låg risk för smitta. Då man konstaterat att den avlidne har haft COVID-19-infektion eller om man misstänker det, ska personalen som hanterar den avlidna ha kunskap om hur man ska fungera.

Tilläggsuppgifter: <https://thl.fi/fi/web/infektiaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/taudit-ja-taudinaiheuttajat-a-o/koronavirus-covid-19/vainajien-kasittelyohjeet-varmistetussa-tai-epaillyssa-covid-19-infektiossa>

Hur tar man coronaviruset i beaktande vid riskbedömning?

Coronaepidemin är exceptionell och har orsakat snabba förändringar inom social- och hälsovårdsbranschen. Arbetsgivaren har ansvar för arbetarskyddet också då undantagstillstånd råder.

Då man gör en riskbedömning, för att trygga arbetstagarnas trygghet och hälsa i arbetet, måste man ta undantagstillståndet i beaktande. På arbetsplatsen ska man uppdatera uppskattningen av faror och riskanalysen och då observera coronavirusepidemin.

Arbetsgivaren ska utarbeta nödvändiga instruktioner och tillvägagångssätt för hur man ska förfara under coronaepidemin. I instruktionerna ska man beakta åtminstone följande:

- Hur förebygger man coronavirusepidemin
- Hur stor risk är det att få smittan i jobbet jämfört med andra befolkningsgrupper
- Hur ska man förhålla sig till en arbetstagare som hör till en riskgrupp
- Man tar i beaktande mängden av närkontakt, längden på den, sannolikheten för att den som man kommer i närkontakt med har coronavirussmittan.
- Möjligheterna att skydda sig
- Hur mycket ingrepp gör man i arbetet där det bildas aerosoler
- Hur stor är belastningen på personalen under den tid som undantagstillstånd råder

Den första åtgärden för att undvika att arbetstagaren exponeras för smitta, i en situation där man kommer i kontakt med coronaviruset, är att undvika personkontakter. Arbetsgivaren måste, med tanke på arbetstagarnas hälsa, uppskatta om det är nödvändigt att man kommer till arbetsplatsen. Ett sätt att undvika närkontakter är att arbeta på distans. Om det här inte är möjligt ska arbetet på arbetsplatsen ordnas så att risken för att utsättas för smitta minimeras. Dyliga åtgärder kan vara effektiverad städning, hygieninstruktioner för arbetstagarna, användning av skyddsväggar för att förhindra droppsmitta, instruktioner till arbetstagarna att undvika exponering för coronasmittan, att ge instruktioner om hur man ska förfara om man misstänker att man blivit exponerad eller smittad samt olika arbetstids arrangemang. Arbetsgivaren ska ge instruktioner om hur man använder sociala utrymmen så att möjlig exponering undviks.

Om smittorisken är märkbart förhöjd, t.ex. i arbete där man ständigt har personkontakter, ska arbetsgivaren utarbeta instruktioner om hur man skyddar sig.

(Källa: tyosuojelu.fi)

Vad är förmannens ansvar då undantagstillstånd råder?

Om förmannen observerar faktorer som utgör en fara för arbetstryggheten, och om hen inte själv kan avlägsna eller minska faran ska hen omedelbart göra en anmälan om det via e-post till sin egen förman och kräva åtgärder. Om saken inte åtgärdas ska förmannen i sista hand meddela om saken till den högsta ledningen.

Vad är arbetstagarens ansvar då undantagstillstånd råder?

Arbetstagaren ska följa de regler och instruktioner som arbetsgivaren på basen av sina befogenheter ger. Om arbetstagaren observerar faktorer som inverkar negativt på arbetstryggheten, och som hen inte själv kan åtgärda, ska hen omedelbart meddela om saken till sin förman. Arbetstagaren ska på basen av sin erfarenhet, yrkesskicklighet, den

undervisning och de instruktioner hen fått av arbetsgivaren, i sitt arbete med alla tillbudsstående medel ombesörja såväl sin egen som andra arbetstagares trygghet och hälsa.

Arbetarskyddets samarbetsförfarande under den tid coronavirusepidemin varar.

Arbetsgivaren ska behandla de frågor som hänför sig till arbetstagarnas trygghet och hälsa enligt det samarbetsförfarandet som arbetskyddslagstiftningen förutsätter. På samma gång försäkras man sig om att patienterna får den vård de behöver och tryggar tillgången på personal.

Om det finns brister i samarbetsförfarandet och arbetsgivaren inte observerar eller inte sköter om ärenden som har med arbets säkerheten att göra har arbetstagarna rätt att göra framställningar till arbetsgivaren som har att göra med arbetsplatsens trygghet och säkerhet. Man har också rätt att få respons på dessa framställningar.

Hur försäkras man sig om personalens kunnande inom hälsovårds enheterna då arbetstagare flyttas till andra avdelningar eller till andra uppgifter?

Klient- och patienttryggheten måste under alla omständigheter, också då undantagstillstånd råder, tryggas. Det hör till arbetsgivarens ansvar att försäkra sig om att det inom organisationen, med tanke på vården, finns tillräckligt med personal och att arbetstagarna har ett tillräckligt kunnande för att förverkliga sitt arbete. Alla beslut omfattande arbetstagarnas förflyttning till andra arbetspunkter/enheter/uppgifter måste fattas utgående från patienttryggheten. Yrkespersonerna måste ha den kunskap, skicklighet och kunnande som uppgifterna kräver. Det här försäkras man sig om genom en tillräcklig introduktion, fortgående tilläggsutbildning samt genom att följa upp kunnandet. Genom att jobba i par med en mera erfaren yrkesperson lär sig den mindre erfarna de nya arbetsuppgifterna.

Man kan kontrollera kunnandet t.ex. genom ett teoretiskt prov och genom ett kliniskt arbetsprov där man bevisar sitt kunnande under överinseende av en erfaren yrkesperson. Det hör till en yrkespersons skyldighet att agera enligt givna instruktioner och att meddela arbetsgivaren om hen inte har det kunnande som uppgifterna förutsätter. En yrkesutbildad person inom hälsovårdsbranschen har ett yrkesansvar och ansvar för det som hen gör samt för det som hen låter bli att göra. Om man upplever att man inte behärskar en arbetsuppgift ska man meddela om det till sin egen förman och be om introduktion. Om introduktionen är bristfällig ska man meddela om det också till förtroendemannen eller till arbetarskyddsfullmäktige.

Kan arbetsgivaren avvika från vårdardimensioneringen under den tid undantagstillstånd råder?

Social- och hälsovårdsministeriet har betonat att också då undantagstillstånd råder måste man försäkra sig om att medborgarna får nödvändig hälso- och sjukvård samt omsorg.

Organisatorerna och producenterna av social- och hälsovårdstjänster måste följa de krav som lagstiftningen ställer också då det råder undantagstillstånd. Möjliga undantag från de lagstadgade plikterna fastställs genom en förordning.

Om arbetsgivaren beslutar, eller ger instruktioner om att den personaldimensionering som slagits fast för enheten ska underskridas ta kontakt med förtroendemannen eller med arbetarskyddsfullmäktige. Man kan också fråga råd via Tehys medlemservice.

Om jag har varit sjuk sjuk på grund av coronaviruset, anses det då vara en yrkessjukdom?

Den lagstadgade arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen ersätter arbetsolycksfall och yrkessjukdomar relaterade till utförande av arbetet. Som en yrkessjukdom ersätts en sjukdom som sannolikt huvudsakligen orsakats av en fysikalisk, kemisk eller biologisk faktor i arbetet, på ett område som hör till den plats där arbetet utförs eller i utbildning relaterad till arbetet.

Om det hos arbetstagaren konstateras en sjukdom som orsakats av coronaviruset och exponeringen sannolikt och huvudsakligen har skett under sådana förhållanden som beskrivs ovan, ska sjukdomen som orsakats av viruset ersättas som en yrkessjukdom orsakad av en biologisk faktor. För att coronavirussmittan ska ersättas som en yrkessjukdom, måste smittkällan och smittans omständigheter kunna utredas. Exponeringen måste ha skett under omständigheter i enlighet med lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar:

- i samband med arbete
- i samband med resor på grund av arbetet
- på ett område som hör till den plats där arbetet utförs
- i arbetsrelaterad utbildning

Ersättning av en sjukdom orsakad av coronaviruset som yrkessjukdom förutsätter alltså att smittkällan kan identifieras att ha skett till exempel i samband med arbetet.

Ersättning för yrkessjukdom kräver en diagnostiserad sjukdom. Enbart exponering för coronaviruset är inte en yrkessjukdom och ersättning fås inte på grund av det.

(Källa: Tapaturmavakuutuskeskus TVK)

Arbetsgivaren har har meddelat att man på grund av coronaviruset måste ta influensavaccinet, annars blir man permitterad, stämmer det här?

Influensavaccinet ger inte immunitet mot coronaviruset, man kan alltså inte motivera att man skulle måsta ta vaccinet på grund av coronaepidemin. Permittering måste basera sig på de orsaker som nämns i arbetsavtalslagen (se Frågor och svar om permittering). Mera information om arbetstagarnas vaccinerings t.ex. vad gäller influensa:

<https://www.tehy.fi/sv/arbetslivsguiden/arbetarskydd/fragor-om-vaccinering-av-personal>

Vad ska arbetsgivaren observera då man registrerar de som varit utsatta för coronaviruset?

Enligt Arbetarskyddslagen (738/2002) ska arbetsgivaren upprätthålla ett register över de arbetstagare som i sitt arbete utsatts för allvarlig fara eller blivit utsatt för biologiska faktorer som kan orsaka allvarlig sjukdom hos människor. Coronaviruset hör till klass 3, registret berör exponeringar som hör hit. Det innebär arbetstagare som i sitt arbete har varit i kontakt med personer som har coronavirussmitta eller material som innehåller coronavirus.

Arbetsgivaren ska spara registret i 10 år. Register över arbetstagare som har blivit exponerade för biologisk smitta ska dock sparas i 40 år efter det att exponeringen har upphört, om exponeringen kan leda till smittor:

1. som kan vara bestående eller dolda
2. som man inte kan bestämma innan sjukdomen utvecklas, om det tar många år innan sjukdomen utvecklas
3. som har speciellt lång inkubationstid innan sjukdomen utvecklas
4. som leder till sjukdomar som tidvis uppträder igen efter en lång tid trots att man fått vård; eller
5. som kan ha allvarliga långvariga efterverkningar

15.11.2020 trädde en förändring i förordningen om biologiska faktorer i kraft. I förordningen bestäms det att det i registret ska antecknas:

- namn och yrke
- branschen inom vilket arbetet utförs och vilket slags arbete det är frågan om
- uppgifter om de biologiska faktorer som orsakat exponeringen till den del man har vetskap om detta.
- beskrivning av hur och när exponeringen har skett

Varför samlar arbetsgivaren in använda FFP2- och FFP3- andningsskydd?

Arbetsgivaren samlar in skydden i forskningssyfte.

Försvarsmaktens Forskningsanstalt (PVTUTKL) och Teknologiska forskningscentralen (Teknologian Tutkimuskeskus VTT Oy) har utvecklat ett reningssystem som baserar sig på väteperoxidgas för att rengöra andningsskydd och annan skyddsutrustning. Just nu pågår en pilotstudie där man **undersöker** hur man kan rengöra de tidigare nämnda skydden. I projektet deltar bl.a. Tekniska universitetet i Villmanstrand och Lahtis (Lappeenranta-Lahden)

teknillinen yliopisto LUT), LAB- yrkeshögskola samt från myndighetshåll institutet för hälsa- och välfärd (THL), Arbetshälsoinstitutet (TTL) och Säkerhets- och utvecklingscentret för läkemedelsområdet Fimea.

Hittills har HUS (Helsingfors universitetssjukhus), TAYS (Tammerfors universitetssjukhus och Eksote (Södra Karelen social- och hälsovårdsområde) deltagit i projektet. Man har dock inte kunnat samla in skydd i den omfattning som forskarna har önskat. Insamling av skydd har nu utvidgats till att omfatta ESSOTE (Samkommunen för social- och hälsovård i södra Savolax), KYS (Kuopio universitetssjukhus), Satasairaala Björneborg, ÅUCS, VSSH (Egentliga Finlands sjukvårdsdistrikt) och KSSH (Mellersta Finlands sjukvårdsdistrikt).